

INTERVJU MED ANNA SVENSSON, IGGESUND, 13/7 1971

- Jag tänkte först fråga var fröken Svensson är född och var fröken Svensson kommer ifrån?
- Bjurnäs i Njutånger 29 mars 1897.
- Och så vill jag höra litet om föräldrarna - vad dom gjorde däruppe.
- Dom var bondfolk dom, så jag är bondflicka jag.
- Vad hette föräldrarna?
- Sven Svensson. Brita Svensson hette mamma då, å pappa Sven Svensson.
- Var kom dom ifrån?
- Pappa han kom oppifrån Kvasttjärn i Njutånger, han var född där, å mamma oppifrån Nikkora.
- Så dom var "infödningar", skulle man kunna säga?
- Ja, dä var dom.
- Var ni många syskon hemma?
- Sex syskon.
- Vad blev det av dom andra då?
- Jaa - en utav systrarna hon blev gift mä en bonde i Njutånger å blev bondgunna där. Sen - mina bröder - två stycken - äldre bror, han blev bonde, men han övertog inte stället hemmavid, utan han köpte ett i Vik här i Njutånger. Sen flytta ju han på annat håll. Han ä bosatt i Hudiksvall nu, han har lämna jordbruke åt en son. Sen yngste bror, han blev byggnadssnickare. Sen han har vare - ja, han var där från tidiga år, fast han var ju hemma å hjälpte till mä jordbruke mycke också. Vi fick hjälpa till mycke hemma alla barnen, dä fick vi göra. Jag kom ju ut rätt tidigt, men så snart jag hade semester eller var nå ledig eller nånting, så for jag hem å hjälpte mina föräldrar därhemma å hjälpte syskonen i arbete. Jag stöka i fejsen å.
- Hur stort ställe var det ni hade då?
- Ja - kan jag minnas dä nu då tro? - tjugetre tunnland tror jag dä var.
- Hur många kor födde det?
- Ja dä var olika tider dä. Vi hade fäll från början - när inte vi hade nåt annat än vårt eget jordbruk - hade vi en sju stycken kor. Men sen hade vi ju smådjur - grisar, får å höns å. Men när bröderna blev äldre, då arrendera dom jord, så då vart dä te ha mer - jag menar på annat håll. Å vi fick ju mera te kunna ha mera djur på. Så vi hade ända opp, sista åren vi hade hemmet kvar, hade vi ända opp till - ja, hur mycke var dä nu? - tolv åtminstone, stora djur.
- Det var mycket arbete då?
- Ja, dä var mycke arbete.

- Och det var kvinnfolket som skulle sköta korna, förstås?
- Jaa - då var dä bara två systrar hemma som skötte om å, för dä va - nä, dä där var nog meden mamma å pappa levde dä - men dom börja ju på bli dålig, så dom orka ju inte mä så så mycke. Så dä var ju mest mina två systrar då å bröder som fick stå i. Å så när ja kom hem emellanåt hjälpte ja dom.
- Kan vi höra litet om mammas hushållsarbete? Det var väl annorlunda förr än nu?
- Jaahaa, dä var dä alldeles säkert.
- Ni hade får, sa fröken Svensson. Tog hon vara på ullen då själv?
- Jaa, dä gjorde hon. Å vi fick lära oss klippa fåren. Dä har jag gjort många gånger. Å likadant ta reda på ullen å karda. Å vi fick lära oss spinna, å vi fick lära oss väva utav dä. Å sy kläder utav dä också, både åt karlar å fruntimmer. Min äldsta syster hon lärde sej te sömmerska hon, så att hon sydde allt va vi skulle ha så gott som. Men mamma var duktig å sy hon mä.
- Så mamma, hon sydde allting som behövdes hemma då?
- Jaa. Hon hade ju så mycke arbete - ja, när vi var små så sydde hon bra mycke, men vi hade sömmerska å. Hon hade ju så mycke göra ändå så. Å vi var ju många te sy åt så - men hon var duktig te sy å ställa i ordning mamma å, å laga å sy ihop å så där. Men - dä var ju så mycke arbete för henne, så hon måste ju ha en sömmerska som sydde när vi skulle ha nya kläder å så.
- Var det en sömmerska som kom då och var hos er ett tag?
- Ja just ja, var hos oss nån vecka å sydde då. Särskilt te våren å likadant på hösten. jaa, just dä.
- Och annat hushållsarbete då? Det var vävning det där och ...
- Lin, dä hade vi ju. Så vi fick ju lära oss å sköta om dä mä ifrån roten te dä va garn utav'et. Å vävet utav'et mä. Men d'ä så länge sen, så man - jo, inte har man glömt bort å spunne inte. Dä har man inte. Å inte te å riva line heller inte, från roten.
- Det är många moment som linet skall gå igenom innan det är klart?
- Jaa - dä ska rivas å läggas ihop så precis dä, å så ska dä köras te vatten. Vi hade ju inte nå hemma där i byn, så pappa körde dä te vatten å lag ner där - dä skulle rötas. Jaa, dä va mera, som dä skulle göras mä't dä innan dä röktes. Dä skulle ju gås igenom på en - ja minns inte va maskin heta för nånting ... allt sånt där skulle bort se innan dä bars ner i ån å röktes, som dom sa. Å så lukta dä så elakt när dom tog bort dä där - alldeles ruttet lukta dä om'et. Å så hängdes dä opp å torkas på en bage. Å sen när de va torkat, dä skulle dä ju arbetas ...
- Men det var mycket arbete?
- Jaa, mycke arbete.
- Ja, det förstär jag.

- Å skäckas å häcklas å allt var dä var. Innan dä vart färdigt å kunna spinna. Å då innan man kunde sätta dä på den där - ja, jag minns inte va dä kallas för allting, man har glömt bort'et för d'ä så länge sen. Skulle man klubba dä mä klubba, så att dä vart mjukt, te kunna spinna, så dä vart fint garn. Dä finaste garnet som spans, dä spann mamma för dä kunna inte vi spinna så fint. Å dä använde mamma te å lappa mä å så där, de där garne, å därför skulle dä vara så fint.

- Det var det tunnaste alltså?

- Jaa. Sen fick dä bli lite grövre unnan för unnan. Å tor dä vart ju grovast dä. Dä va fintor, dä va mellantor å dä va grovtor.

- Och det grövsta - vad använde man det till då?

- Ja, man använde dä å väva lakan utav'e å. Som tidigare - då vävde dom ju utav så gränslöst grovt å hade på linnen å på skjorter neadel som dom kalla dä för. Men dä var jag aldrig mä på inte, men dä har man hört berättas. Dä var hemskt grovt dä. Jag har sett sånt tyg som dom har gjort på dä vise.

- Det skulle vara stickigt, tycker man.

- Ja, dä tycker man. Va grovt dä var. - Mamma hade nog nå kvar hon så vi såg hur dä såg ut. Men vi vävde aldrig nå sånt, aldrig vävde mamma nå inte. Utan dä var från hennes ungdom som hon hade nå kvar.

- Hur var det - vi pratar ju om kläder - hur var det med tvätt, t.ex.? Hur skötte ni den?

- Jaa - vi hade ingen tvättstuga. Vi stog i lagårn å tvätta på vintern.

- Hade ni pannmur där då?

- Jaa, dä hade vi. Å i den koka vi kläderna sen vi hade stött dom.

- Stött dom?

- Jaa, på stötbräde. Å dä kalla vi för stöta kläderna.

- Och luten fick ni göra själv då?

- Ja, inte på senare tid, då köpte vi ju lutpulver. Men annars - ja minns när jag va liten, när mamma koka lut. Jaa. Skulle vara särskilda askar då te koka luten.

- Och så fick ni dra i väg då, ner till ån?

- Jaa - å skölja där. Om dä också var is så höll dom på mä kläderna, fick skölja å så klappa. Å så skölja å så klappa å. Å kläderna vart så fin så.

- Jaså, dom blev riktigt bra?

- Jaa. Dom vart så fin så, lika fin som dom ä nu, kanske finare.

- Hur många gånger om året tvättade ni?

- Kunde vara lite olika gånger dä tvätten blev. Annars var dä ju höst

å värtvätt. Då kunna bli nån gång på vintern som vi tvätta, å likadant på sommarn nån gång så där efter slåttern då. Nå småtvättar så där, då tvätta vi ju hemma utan å ta till ån. Underkläder å så där. Men vittvättadä hade vi jämt te ån, vilket då va, vinter eller sommar.

- Men man måste ha haft stort linneförråd, om det skulle räcka att tvätta två gånger om året?

- Jaa, då klart då. Men då användes ju inte lakan så gränslöst mycke då som då görs nu inte. Som på vintern - ja, i min barndom, så minns ju jag att vi hade fäll. Låg under fällan. Jaa. Sedan vart då filtar i stället för lakan. Men sen vi vart vuxen då vart då ju lakan. Åt oss allihopa.

- Men om ni låg under fäll - vad låg ni på då?

- En halvmadrass. Men den hade vi lakan på. Jaa, då hade vi jämt såna där linnelakan på. Vi vävde ju lakan för varje år. Jaa, då vävdes ju. Då måste hållas efter.

Jaha - och strykning då - hur var det med den?

- Ja då vart å stryka då mä ett sånt där strykjärn mä lod i. Från när vi var barn minns jag ju de där järnen mä lod i. Å de där lode då värmdes på glöd. Men då har jag aldrig vare mä på å gjort, men - som senare när vi - ja, innan vi börja på å stryka å göra nånting sånt där å - så värmdes de där järnen på själva spisen. Då där var medan då var öppen spis överallt då. Då dom hade glöd som dom värmd. Dom kunde inte värma järne på en öppen spis inte. Utan dom värmd de - tog ut lode ur järne å la in dä i glöden så då vart hett.

- Gick det bra att stryka med lod?

- Jaadå, då gjorde då visst då. Då gjorde då. Jag har ju ett riktigt strykjärn ja, som vart så glansigt inunder å fint så. Å så var då en öppning då på ena - på baksidan av järnet - ja, man drog opp liksom en lucka på då å tog ut de där lode å lag in då tillbaka i elden å så satte man in då. Så de där strykjärne då hade vi kvar faktiskt - jaa - jag tror vi hade då kvar när vi flytta hemifrån. Men då vart nog kvar hemma då.

- Var man noga med att stryka allting?

- Nä inte så noga som nu inte. Då var man inte. Men då var ju då finaste liksom som ströks. Annars så var då ju - vi hade ju en mangel i en granngård. Vi hade den tillsammans mä fölke som där den där mangeln stod. När dom dog då - vi hade halva mangeln var - då ropa pappa in deras halva å när då vart auktion där, så vi fick hel mangel då. Å då var då en sån där stor mangel mä stenar på. Man fick dra då fram å tebakas. En stor mangel. Men då vart väldigt bra i den där mangeln.

- Var det dukar och lakan då och sådana där stora saker?

- Jaa, då var då. Å vi mangla ju handdukar å. Men dom hade väl nå småtvättar så där då nå mindre, då hade vi karbodboning. D'ä väl inte så länge sen då stog i tidningar om de där karbodboningarna inte.

- Hur gick det till då?

- Då var ett - ja minns inte va dom kalla't för - kabelboning. Då var

alltihopa dä som kallas för kabelboning. Dä var en rund sak där te rulla kläderna på. Sedan var dä en annan sak mä handtag på som var så där bre ungefär å så där lång. Å så tog man handtage å så skjutsa man på å så drog man - kabel heta dä bestämt - fram hit då igen, å så ... göra så här.

- Blev det slätt utav det?

- Jaa, tänk att dä blev dä. Men man skulla hålla på ve en å. Jaa. Sen när man skjussa i väg den så där, då fick man ta i den på den där ändan å då å hålla ner lame man skjut i väg.

- Skulle man ha stänkt först då, så att det var lite blött?

- Jaa. Dä måste man, annars vart dä ju ingenting. Å så sen när vi tog utav'et då så lag vi ihop'et å så sen klappa vi på då mä den där ... En sån hade vi hemma å, men den vart kvar hemma den. Åt dom som köpte vårt hem. Skulle vare roligt å haft sånt där kvar, men man har ju inte haft plats åt'et.

- Nej, man har inte det.

- Nä, man kan inte spara på allting.

- Jaha. Och så var det - litet om maten skulle det vara roligt att höra. Vad ni åt och så där och hur det lagades till.

- Pären å strömning, dä var dä vanliga kvällsmåle dä. Aftonmåle kallas dä för. Då var dä pärer å strömning.

- Det var stående?

- Jaa, dä var dä. Dä kunde ju va lite olika. När dä va andtider som dom sa, kunde bli - ja, då åt man dä där aftenvarde som i slåtten å så där vi fyratiden på ettermiddan. Å då hade vi ju för dä mesta nån smörgås å smörgåsmat, för vi ordna så dä fanns smörgåsmat då vid såna där tider som slätt å skörd. Sen på kvällen när vi hade färdigt, då var dä gröt å mjölk. Kornmjölsgröt då förstås. På morron var dä för dä mesta pölsa å fläsk å. Kunde vara nån oppstekt potatis å så där å.

- Så det skulle vara ordentligt för att börja dagen med då?

- Jaa. Sedan på middag så - ja dä skifta då å, olika saker. Då sådde man så dä vart bra mycke grönsaker då, spenat å sånt där å stuva ju spenat å köpte makaroner å koka dä å. Dä var nog för dä mesta söndagsmat, makaroner. Inte var dä så gränslöst stor omväxling som dä är nu inte. Å när vi slakta på hösten, då salta vi ju ner allting. Så dä hade vi dä kötte å fläske då, dä var nersaltat dä. Å dä skulle dä vara en särskild bit utav skinkan som dom skar ur i fläske utav grisen som skulle saltas ner rysligt ordentligt. Å sen på vårsidan skulle dä läggas opp å törkas. Å då hade vi dä te smörgåsmat i slåtten. Å dä kalla vi för - spickefläsk. Spessjefläsk sa dom gamle.

- Så det skulle vara litet särskilt då till slåttersammanhang?

- Jaa. Å dä var så gränslöst gott. Dä var alldeles mört när man skar dä å när man bet utav dä. Man fick inte äta smörgås te dä inte, utan dä fick vi lägga på en bröbit å äta. Och när vi åt dä - ja, dä var som saft i mun tyckte man. Dä var så gott. Så tänk iblann då så

längtar man efter de där.

- Går det inte att göra så där nu då?

- Nä, då finns inte sånt fläsk nu inte. Då var feta grisar på den tiden, men de är dä aldrig nu inte. Går inte å få sånt fläsk. En del köpte de där som dom kalla för amerikanskt fläsk å hade på de där sätte. Men vi hade jämt vårt eget å skötte om'et på de där sätte. Å så slaktas dä alltid nån kalv eller så där så vi tog lårena då utav kalven å salta ner å hängde opp så dä vart torrt, å sedan stektes dä i ugnen. Å dä hade vi också som smörgåsmat, å dä var gränslöst gott.

- Hade man det och skar utav då och då?

- Jaa. Dä styckas å äta skiver på smörgåsen. Å dä var mycke godare än smörgåsmat som man köper i affärerna.

- Ja, det låter gott. - Så det var mycket självhushållning på den tiden?

- Jaadå. Dä fanns inte å köpa heller inte. Å affären som vi hade hemma, inte tog dom hem just nånting. Kunde va nån korvbit å så där då. Men inte köpte man dä inte.

- Jag förstår det. Det var stolthet bakom det med, kanske?

- Ja, jag vet inte, kanske va vanan mä. Å så var dä ju gott. Dä var ju så gott så. Å bruka vänta - när vi var små så vänta vi på slätten. Å tänk när göken gol, när vi hörde den första gången när vi var barn, då sprang vi in å ropa te mamma: "Men nu snart får vi spickefläsk". Tänk, va. Vi vänta på'et fast vi va barn.

- Det var riktig högtid det där dä.

- Ja, dä var dä. Te jularna å så där, då gjorde vi ju sylter å sånt där utav gris å kalv å får å. Ja, dä var fårkött å som vi hängde å dä var så där mört å gott. Fårsteken. Jag sa fel nu jag när jag sa kalv. Dä var utav fåre som vi tog själva låret utav å salta ner å så hängde opp å torka då å stekte i ugnen. Dä va fåret, dä var inte utav kalven inte, utan dä var fåret. Så där kan man vända till'et. Dä går lättare nu när man är äldre, för man har nog börja glömt bort sånt där. Dä går ju lätt å säja fel å.

- Hur var det med bak, då?

- Ja dä baka vi varje höst å vår. Jaa. Dä hade vi bagarstuga som vi baka i. Så snart vi blev så stor så vi kunde så var vi i bagarstugan lame mamma å hjälpte henne. Hon baka hon dä å så gjorde hon kakerna i ordning å tog dom på en spade, åsså fick vi ta dom å gå å lägga bort dom på bräderna. Vi hade flera bräder efter väggarna då som vi la de där kakerna på. Skulle ligga å jäsa. Å så elda hon i en bakugn då, en stor bakugn, så den vart glödgad het utav kolena. Dä skulle ligga inne då å kola så länge å dä skulle vara riktigt hett. Å så var dä te sopa bort de där, mä en enriskvast, som hon hade på en lång stör, å sopa rent i ugnen. Å så hade hon en lång spade som hon tog åt. Ugnen var lång inåt den se. Hon måste ha en lång spade te kunna lägga in. Å vi hade en mindre spade då som vi tog utav de där bräderna som dä låg på å lag på hennes spade då så for den in mä dä i ugnen.

- Det var hårt bröd det där som ni bakade då?

- Jaa. Hängdes opp då å fick ligga över nån dag då, å så sedan när de var så pass törkat där då låg - när de ha lega - då hängde vi opp'e på störor då i bagarstugan. Så då fick torka efter där. Vi höll på för då mesta en hel vecka å baka. Både på hösten å på våren. Vi skulle ha vinterbrö å likadant sommarbrö då. Å när då var torrt nog, då hade vi i hävvre i stora lärar, brörlårar. Då bar vi hem de där spettena då som brö satt på, å lag ner de i de där lårarna.

- Var bagarstugan gemensam för flera i byn?

- Näe. Vi hade ensam bagarstuga vi. Fastän då var då som komma dit å baka. Vi hade en granne som var där jämt å baka. Men dom hade den inte - att dom hade bagarstugan tillsammans mä oss, utan då va våran bagarstuga, fast dom fick vara där å baka. Å så när de där mjuka - när då vart nygräddat då brö å var mjukt - tänk va gott då var. Ja då där kunde vi ha å döppa utav vi i kaffe å - utan smör - å då va så gott så. Å så sen fick vi gå bort som barn då, la mamma in då i nån handduk å så där, vi fick gå bort te grannarna mä mjukbrö. Tänk va roligt då var.

- Skulle dom smaka då?

- Då skulle dom smaka ja. När dom baka i ställe, då kom dom te oss mä.

- Det var väl en trevlig tradition.

- Jaa, då var trevligt. Manhar så mycke sånda där trevliga minnen så. Jag minns, då var en gammal tant å farbror som bodde i samma by när jag. Å dom skulle ju jämt ha, förstås, för dom baka aldrig nå själv. Jag vet inte jag, hur dom fick brö inte - då var fäll nå andra som baka åt dom tänker jag. Men va dom vart glad när vi kom. Å då bruka hon gorma - dom hade bara en liten kammare å så ett bra stort kök - så bruka hon gå te den där kammarn där efter nånting när vi kom mä mjukt brö. Så kom hon å stack åt oss en skörpa eller en sockerbit. Som vi fick, å vi tyckte de där va gott. Hon hade de där, hade lagra då. Nånting som var gott då, för då vankas inte.

- Bakade ni något vetebröd?

- Jaa, då gjorde vi. Mamma baka jämt, så länge jag minns åtminstone, så baka hon vetebröd. Men inte kaker å så där, när vi va små inte. Nä. Hade fäll nästan inte råd heller inte. Då smör som dom kunde få, då var ju den enda inkomsten som fanns då, å då skulle säljas hit till Gesunda då, å mamma var ju så rädd om smöre så. Fast vi fick ju äta smörgås när vi ville, då gjorde vi. Men för baka utav å så där - då ville hon inte.

- Det förstår jag. Hon var rädd om det.

- Ja, hon var rädd om då. Fast d'ä klart man baka vetebrö, då tog hon ju lite smör. Men när vi skulle börja på då vi vart större å börja på baka kaker - då va lite besvärligt då. Ska väl tänka på att vi ska ha smöre te Iggesund.

- Fick hon bra betalt för smöret då?

- Då kosta - va fäll inte då nå mycke då på den tiden inte. Två å femti eller nånting kanske, tre kronor. Å när den där tiden - då då blev kristid, då tror jag då var sju å femti för smöret. Jaa. Å då

var väl dä högsta pris som var nån gång för smöret dä, men vi sålde åtminstone. Men då ville dom ju så gärna köpa smör, så dom kom å tiggde när pappa for mä't han då jämt - å han hade brukskäringarna sa dom på den tiden ... dom kom ju runt omkring'en å tiggde å skulle ha smör. Dom betala så mycke somhelst bara för te få en bit smör. Hade jag smör så jag kunna sälja åt er allihop, så finge ni inte betala mer än sju å femti som dä kostar, sa han.

- Hade han så han kunde sälja någon gång?
- Nää, inte hade han dä inte. Men dom var där ändå dom å försökte tiggga åt sej. Nej vi hade ju våra kunder vi, å dä var ju dom som fick först å främst dä.
- Så ni hade bestämda kunder?
- Ja, vi hade bestämda kunder som köpte smör.
- Vilka var det då?
- Jaa - dom är döda - Södergrens var dä en som hette. Dom bodde här på backen, i sjuan, den står kvar än. Sen var dä en familjs som bodde i sexan intill som heta Sten, å dom köpte smör av oss i många år. Ja, jag minns inte alla va dom hette. Men var ju inte så gammal då.
- Men det var bara bestämda kunder ni hade då?
- Ja, vi hade ju en sju kunder. Men dom där var dom längsta å - så dom där Södergrens, dom hade dom i mammas hem som smörkunder. Jaa. Dom hade två smörkunder dom i mammas hem, å dä var Södergren å en som heta Nordkvist i Långviken. Dom var två syskon, mamma å så en bror till henne. Då fick dom överta varsin av dom där kunderna, då fick vi Södergrens. Å morbror han fick Nordkvists.
- Köpte dom något annat än smör?
- Näe, dä var bara smör. Potatis dä hade dom själver.
- Jag tänkte på ägg, eller så.
- Nää - vi hade nog inte ägg då, den tiden inte, vart senare dä. Å vi hade inte höns så vi sålde heller inte. Jo, dä kunde vara nån gång som vi sålde till affären här. Men annars så använde vi ju äggen själv. Vi var stort hushåll, var bra tillskott nä ägg. Både för matlagning å annat.
- Hade ni fäboddrift till gården?
- Nä, dä hade vi inte. Dä hade funnes fäbod där, men alla i byn där hade fäbodar oppåt Niansfors, men - dä fäbodställe - för dom andra också förstås - dä hade komme bort ifrån jordbrukena å dä var nog genom Iggesunds bolag som hade fått tag på't. Troligen för billigt pris, å fått skogarna där - för dä var skogar till. Bolagena dom köpte ju mycke skog. Så pappa å så en bror till honom, dom var å försökte få tag på papper i Gävle dom för de där fäbodvallarna, men dom fanns inte till där. Nää. Men dä hade funnes.
- Till gården då, liksom?
- Jaa. Å dä var te fler gårdar å, i samma by då. Så dom tänkte - dom

hade talas ve om å försöka få tag på pappern.

- Köpa tillbaks det då?

- Jaa, men dä gick inte, fanns inte papper. Dä är ju bolages tomt dä där nu som fäbodarna ligger på. Var ju dom som hade köpt. Dä där å långa tiders tebaka dä.

- Hur länge var fröken Svensson kvar i föräldrahemmet då?

- Jaa - jag kom bort samma år som jag gick å läste jag, för då var dä två äldre systrar som mamma hade till hjälp hemma. Å då var'e inte så nödvändigt att jag varhemma inte. Då var dä en som kom å ville ha mej. Å dä var ju tjocka släkten, dä var mammas bror och svägerska. Då hade dom tage en fosterdotter. Dom hade en pojke själv som var fullväxt då, men dom hade ingen flicka. Dom hade en flicka som vart moderlös i byn hemma där i Övernjöte å fadern levde ju, men mamman dog när flickan va liten. Hon var väl åtta dagar. Å då kom pappan te flickan hem te oss å fundera hur han skulle bära sej åt. Om dä vore nån som ville ta hand om henne å hon finge ett riktigt hem, sa han. Å då sa pappa han, gå te Jon Pers, som gården kallas, å fråga där du om inte dom vill ta hand om flickan, för dom har ju bara pojken å han är ju gamla karln nu. Å kanske dom tar henne som fosterdotter. Ja, han gjorde dä han, å dom tog henne. Då när dom fick en sån där liten flicka, då ville dom ha en barnpiga - sytpiga kalla dom'et för på den tiden - å morbror han kom hem te oss å fråga. Vi var tre jänter hemma vi då, jag hade nyss gått å läst. Fråga han om han kunde få nån utav oss te hjälp då å vara sytpiga. Eller - dom sa också lisspiga, på rätta bondmåle. Å då sa mamma, ja - Margret hon hade lärt sej sytt hon då, så hon sydde ju, hjälpte ju tillhemma lite ändå. Å Britten hon vill jag ha hemma till hjälp - för hon va två år äldre än mej. Hon var ju duktigare än va jag var. Men kan ni klara er mä Anna så kan ni fäll ta henne då, sa hon. Om d'ä så att hon vill. Ja - jag gav mej dit jag, å där varjag i tre år.

- Och skötte om den här lilla flickan då?

- Ja, dä var nog inte så mycke jag skötte om henne. Jag gick mer som full piga jag - bonnpiga. Ja, dom hade ju en piga förut då, men jag fick ju gå lika mä henne i arbete. Men jag hade ju hand om flickan å lame. Sen efter där - då levde morfar - å jag fick på min lott te - inte sköta honom helt å hållet inte, men - han låg, han hade tage bort ett ben, för han fick brand i bene. Å efter dä vart han liggande. Men jag fick gå till'en mä mat för dä mesta. Dä vart min utgift dä å. Å han var så skakis i händerna så han kunde inte äta själv. Fick hjälpa honom äta å så där. Å så bruka jag få städa å skura där bra mycke. Å då börja han på å tala om för mej hur dä var på lasarette å så där. Han tala om sköterskerna, han tala om biträdena, han tala om doktorerna, han tala om patienterna å hur dä gick till, å på de där sätte berätta han om de där. Å när jag gick där å skura en golvtilja å han berätta så där, då tänkte jag: men dä där vill jag komma in i. Å den tanken släppte mej inte, så jag sluta platsen där då på hösten sen jag vare där en tre år. När jag kom hem - jag var så gränslöst blyg i den där åldern jag, jag våga nästan inte säga mina tankar - lika som nu, jag har nog en släng av dä nu å. Men - då på vintern, då fick jag uppleva ett nytt liv, å dä var att jag lämna mej åt Gud å blev frälst. Då fick jag ännu mera tanke på att jag ville ut å hjälpa mina medmänniskor. Å då fick jag större frimodighet, så jag sa dä åt mamma: nu vill jag ge mej in på lasarette. Å mamma börja på grina gränslöst. "Men du

är väl för tokig jänta" sa hon. "Ska du ge dej iväg på de där vise. Du är född bondjänta å dä ska du väl vara", sa hon. "Jaa, om jag är född bonnjänta", sa jag, "kommer jag in i sjukvården å var jag än blir där, så är jag samma bondjänta ändå" sa jag. "Ja du blir som Stina-Lisa" sa hon. Å dä var faster Lisa som jag fick den här tavlan av. "Du ska fäll te Amerika å te sist" sa hon. "J a d'ä en sak som jag inte kan svara på, men in på lasarette vill jag" sa jag. Hon måste lova till sist att jag fick. Men gick under mycken möda å besvär. Mamma var så bondbiten så alla barnen skulle vara i de. Men ja fick i alla fall. Å både mamma å pappa - pappa var annorlunda han - han tyckte dä va bra han om jag ville ut å lära mej nånting. Å både mamma å pappa var så glad när dom låg sjuka, att jag kunde dä jag kunde, å fick vara dom te hjälp på deras sjuk- å dödsbäddar.

- Ja - hur gick det med lasarettet då?

- Ja jag kom ju dit å tänkte söka in som elev jag direkt, fär dä var ju elevår där då.

- Var det här i Hudiksvall?

- Jaa, var här i Hudiksvall dä. Å då gick jag te - vi sparka in, dä var på våren innan dä blev slut mä snön. Syster min, Bricken, som blev gift i Boda, hon följde mä mej. Så gick vi in till syssloman. Då tala jag om mitt ärende ja. Då var jag inte mer än sjutton år. Så jag sa, kanske jag är för ung att komma in som biträde - som elev - sa jag. Ja, ni är väl ung, sa han, men jag tycker ni ser så frimodig och duktig ut, så nog tror jag ni skulle kunna klara er å få komma in som elev på en gång, sa han. Jaa - jag var väl lite tveksam själv, så jag sa: Jamen vore dä inte bättre att jag försökte som biträde först då, sa jag. Joodå, för alldel, sa han. Sök in hit som biträde så får ni pröva dä å se om ni vill fortsätta, sa han. Mä dä så kalla han in operationssköterskan - dä var hon som var liksom husmoder dä - hon skrev opp mej å dä dröjde inte länge heller förrän jag fick bud etter mej att jag fick komma dit å ta biträdesplats där. Men då var jag inte stark nog. Jag var där i ett halvår, då vart jag sjuk. Å då var dä utav överansträngning. Doktorn sa att jag var nog inte stark nog å inte utvecklad nog i krafterna te kunna - dä va ett gräsligt arbete - dä var nånting hemskt. Mycket arbete dä var dä som vi fick vaka å sova lite på nätterna å aldrig nå ledigt. Så vi skulle ju ha en timme på dagen ledig, men då hade vi ju så mycke arbete så - vi skulle inte få vara där å arbeta på den där timmen, men vi smög oss alltid undan å gjorde nånting som inte hördes, som skulle göras för händer. För dä mesta gjorde vi dä när vi skulle ha den där timmen. För att få undan dä arbete. Så varannan söndag var ett biträde in å lärde på avdelningen. Å för dä mesta så skulle vi vara ledig söndagsförmiddan å så söndaseftermiddan. Varannan gång då elever å biträden å varannan gång förmiddan - varannan söndag rättare sagt, förmiddan å eftermiddan.

- Var det all ledighet?

- Dä var all ledighet jag hade. Å vi steg opp för dä mesta fem å halv sex om mornarna. För te hinna klara oss. Man fick arbete för dä mesta till klockan nie på kvällen. Å då var man så trött så ...

- Fick ni bo där på lasarettet?

- Jaa. Men då så sedan - jag var så fäst vi arbetet så jag minns när doktorn sa att jag skulle - att jag var tvungen å fara hem å vila - så

grina jag. Jag vill inte fara hem. Å så sa hon, jag vet hur vi ska göra sa hon - dä va en kvinnlig underläkare, hon heta Berg, väldigt trevlig människa. Å så sa hon att dä ska vi ordna dä på så sätt att när Anna nu har vilat opp sej ett tag, så när dä blir nån som blir sjuk här eller dä blir nån som ska ha nå ledigt eller närting - av nån orsak måste vara ledig - så då skulle dom skicka bud på mej å jag fick träda i deras ställe. Dä höll jag på mä i två år. Å dä tyckte jag var väldigt bra, för ibland fick jag arbeta för elever å ibland fick jag arbeta för biträden. Å då fick jag lära mej lite mer å.

- Ja, det förstår jag.

- Å så hade jag två kronor om dan när jag gick på de där sätte. Så jag tjäna ju lite mer å. Annars hade vi tjuvfem kronor i månaden. Som anställd biträde. Men när jag gick extra så där dä fick jag två kronor om dan. Så så där börja dä.

- Jaa - och sedan då?

- Jaa - sen så ...

- Hur länge var fröken Svensson kvar på sjukhuset då?

- Ja dä vart inte mer än de där två åren, då som jag arbeta så där. Jag vart aldrig - jag tog aldrig nån anställning mer heller som biträde inte, utan jag vart hemma - minns inte hur länge dä var - å alltid var dä nån som vart sjuk hemma där. Då ropa dom på mej. Så jag fick faktiskt gå som en sjuksyster hemma där. Å göra så gott jag kunde å hjälpa. Å glad var folk att dom hade nån å ropa på. Sen så sökte jag in på en kurs i Stockholm, å dä var den här församlingstjänarinnekursen, där jag liksom fick min utbildning. Dä var svenska missionsförbundets. Å dit kom jag in då å gick där å den kursen den räckte från hösten till på våren efter. Jag minns inte vilken månad dä var - dä var i september tror jag, i mitten av september som vi börja. Vi ...

- Vilket år kunde det här ha varit då, ungefär?

- Tjuett var dä jag börja där, å tjugetvå sluta vi där då på våren. Dä här är ett kamratmöte därifrån, tjugeett-tjugetvå. Å sen efter dä så skulle vi ha - för att få utbildning som missionsförbunds-församlings-systrar eller tjänarinner, som dä kallas där - så skulle vi gå ett år i sjukvårdstjänst som elev. Jaa. Å då gick jag i Söderhamn. När jag hade gått där då - min första tjänst var i Söderhamn och de var på ett barnhem som jag vikariera för föreståndarinnan som hade semester. Sen kom jag hem å var hemma ett år. Å då börja jag arbeta på samma sätt som förut, att jag gick där emellan. Sen så - eller var dä två år, tror jag, som jag var hemma å gick å arbeta så där bland folke - jag har nästan gått som anställd hemma där. Inte mä nån lön inte, utan folke fick ju betala själv dä dom kunde. Å dä var ju fattigt i nästan alla hem, så inte kunde man ta nå mycke betalt inte.

- Nej, det förstår jag.

- Näe. I alla fall, sen så vart dä en plats ledig på ålderdomshemma i Loksta å då sökte jag den, å fick den. Där vart jag inte mer än ett år. Dä var ett väldigt trevligt arbete. Å så skulle dom ha en församlingssystem i Bollnäs missionsförsamling. Dä vart jag kallad dit som dä. Å då tog jag ju naturligtvis den platsen. Å där vart jag i tre år. Dä var jag alldeles utkörd. Å dä var ju värre arbete än va dä har vare här på Iggesund dä. Dä var mera vakning å så där. Man vaka ju så jag

vart nervsjuk där. Var slut i nerverna alldeles. Inte vart dä nåt riktigt äte eller nånting. Människerna dom våga nästan inte bju en å äta. Dä skulle vara så fint dä te sjuksyster. Man vart sittande i hemmet. Å blyg var jag te säga till, men jag var tvungen å ta mod till mej till sist å säga att jag ska äta ve borde leme er å då får ni inte hålla på å fjäska inte för mej.

- För att få lite mat då?

- Ja, för te få både mat ordentligt å inte bara dricka kaffe å äta nå lite finare som dom skulle laga till.

- Nej, jag förstår. Det var ju en besvärlig situation.

- Javisst. Å tråkigt tyckte man ju att dä var. Jag vart ju morskare så småningom, å börja säga till å så där. I alla fall så - jag for ju gränslöst mycke emellan å, dä var inte bara att jag vart sittande heller inte, utan jag for ju så mycke emellan flera stycken, å långa vägar var dä ju. Å dä var dä som dä vart så gränslöst dåligt mä mat för mä. Å inte fanns dä nå matställen - ja, fanns gjorde dä - liten lön hade ja, jag hade ju inte råd å gå å äta på nå matställe heller. Å inte fick jag tid å köpa hem nån mat å laga nån mat åt mä när jag kom hem. Bodde på ett barnhem så jag fick gå ner dit å äta iblann. Å dä var församlingens dä mä, så att dä gick bra för den skull. Men dä vart ju alldeles slut mä - dä vart utav misskötsel å oförstånd av mej själv å. Så dä tog slut mä mä så jag måste sluta där. Sen var jag hemma i två års tid innan jag hade tage igen mej ordentligt. Då var jag hemma dä å hjälpte dom mä jordbruke lite. Å dä var väldignyttigt för mej.

Sen efter dä så ville dom ha mej in till Iggesund. Jag var väldigt tveksam, för jag va rädd att jag inte skulle orka mä dä. Mä minnet utav hur dä vart i Bollnäs. Så att - men jag tog dä i alla fall, tyckte jag kunna väl da dä på försök åtminstone. Då lova jag dä, å så vart jag där de där åren. Trettisju sluta jag, dä var nog omkring tretti-åtta tror jag som jag börja. Jag var här ett tag först å vikariera för syster Hildur. Dä var bra länge dä å. Sen då var jag hemma några månader å så kom jag hit tebaka. Då fick hon platsen - hon gick distriktssköterskeplatsen hon då å fick den i Njutånger, så fick jag platsen här dä. Hade pröva på lite å då å kände att dä gick. Men jag sluta här å då efter de där åren. Sen köpte jag mej en liten gård i Delsbo. Å ordna till ett vilohem. Å tog mot dä som va uttröttade å stressade å nervklena å så där. Kunde ju inte ha nå många på en gång, för dä va ju bara en liten gård. Då var jag där i - ja, dä var inte fullt tie år som jag hade dä. Sen bröt jag lårbenshalsen. Då var jag över femti år - jag hade fyllt sexti ... så sen börja jag inte nå mera sen jag bröt lårbenshalsen. Å då hade jag min syster som hade ledgång å - ledgångsreumatism. Så jag tog ju hand om henne å. Å så sålde jag gården där i Delsbo å så flytta vi hit till Iggesund.

När jag vart så jag kunde för min lårbenshals, då börja jag på å tjänstgöra på ålderdomshemmet här när syster Tea - eller syster Tea var dä väl inte från början, dä var väl syster Hanna från början - näe, dä var syster Tea när jag kom hit ifrån Delsbo. Tjänstgjorde jag där för henne när hon hade ledigt dagar å så där. Så där höll jag på till jag inte orka mer. Å så hade jag ju syster hemma här å då, så att - jag hade nog mä henne. Hon skulle ha så mycken hjälp så.

- Ja, fröken Svensson har varit med och prövat på mycket.

- Ja, man har vare så där lite hit å dit å försökt å gjort så gott man har kunna.

- Hur var det här på Iggesund då på 30-talet?
- Jaa ...
- Var det fattigt och svårt?
- Ja, i många familjer så. Då var ju familjer som hade klara sej väldigt bra - d'ä ju så olika hur dom kan sköta sin ekonomi å så. Å olika hur dom ä på alla möjliga vis. Hur duglig dom är te kunna arbeta å kunna få inkomster å så där. Då fanns ju en del som hade dä riktigt bra här å en del var ju ... dä var tråkigt å gå å se å finna hur dom hade dä.
- Ja, det förstår jag.
- Jaa. Mycke å ta reda på i hemmen kunde dä vara ...
- Men det var främst för sjukdomar som dom kallade på församlingssystem?
- Jaa - dä kunde vara för att dom skulle ses över så att dä blev riktigt skött på olika vis å - om dä var dåligt skötta hem å så där. Sāja till å så där - var inte nåt trevligt arbete dä heller.
- Det fanns väl en sjuksköterska här också?
- Ja dä gjorde dä, bolage hade ju sjuksköterska här.
- Vad var det för skillnad på era sysslor då?
- Ja, hon hade ju bara sjukvård hon. Å så - syster Selma hette hon - var väldigt präktig å bra te samarbeta mä. Väldigt bra - hon är död nu. I alla fall så vi arbeta väldigt bra tillsammans å vi börja på å bytte mä varandra varannan sönda så vi skulle få nå ledigt. För då skötte jag ju hennes arbete å hon skötte mitt. Å dä var ju väldigt skönt. På slute så gjorde vi så å så att vi tog ledigt på lördag eftermiddan å fick vara ledig till på måndan. Då vart dä ju lite längre ledigt. När dä vart kroniskt sjuka å människor som låg hemma å inte dä var nå återvändo för dom, till exempel lunginflammationer som man såg att inte de skulle gå å bota utan dä var bara döden som vänta - dä var inte samma då som de är nu mä lunginflammationer inte. Nu är'e fåll sällan nån människa dör i lunginflammation, men då var dä ju många som gjorde dä, för dä fanns inte medel då som finns nu inte. I alla fall, när dä vart att de närma sej slute mä nån - om Selma hade dom förut å skötte dom, vilket dä var, arbetsfolk eller andra - för dä mesta hade ju jag dom gamla som jag skötte om dom blev sjuka, så dom var ju på min lott dom. Fast dä kunde vara enstaka fall som - dom var så van mä te ha henne, dom liksom tyckte att dom ville fortsätta å va när henne. Fast vi kunne ju hjälpas åt mä dom ändå. Men när dä börja på bli mot slute då sa alltid Selma att nu får ni vända er till syster Anna, för nu kan inte jag göra mer inte, så hon får ta hand om er helt nu. Då var dä te ta hand om dom. När hon insåg dä - å doktorn mä förstås - att dä inte var nå mer å göra åt dom - då fick jag ta hand om dom.
- Och sköta dom så gott det gick då?
- Jaa - tills dä va slut. Å sen var dä te svepa å - hur många människor jag har svept på Iggesund - jag önsker ibland att jag skulle haft dä oppskrivet, för de är många dä.
- Då fick nå gå runt mycket i hemmen?

- Jaa, då fick vi. Då var bara te gå runt i hemmen då. Å när dom skulle ut på sjukbesök - dom tog ju aldrig hem doktorn då på den tiden utan att endera var då Selma eller endera var då jag - skulle vi dit å se till dom först å bestärma om doktorn behövde komma. Å sen fick ju vi kalla på doktorn, å så fick vi följa mä doktorn på sjukbesök. Då där vart ju väldigt mycke arbete mä sånt där, å då hör dom ju aldrig då inte. Men då var intressant tyckte jag, för man fick ju mera praktik i sjukvården utav'e.

- När man fick se vad doktorn gjorde?

- Javisst. Å han kunde lära oss många gånger mä undersökningar. Så de där var ju hemskt bra då, att man skulle bestärma om doktorn skulle hem eller inte. Kunne visa oss att så ska ni göra å så - för inte fick man lära sej så pass mycke när man gick i skolan inte, å inte på sjukhuse heller inte. Vart ju mera i praktiken sen som man fick lära sej unnan för unnan. Å lika när jag var i Bollnäs å - jag var ju mä doktorn jämt på sjukbesök då. Där bruka han å undervisa på de där sätte. Då var för de mesta en som hette doktor Bolin. Han var jag ute mä gränslöst mycke. Å då var roligt - fast då var tröttsamt å mycke göra mä.

- Fröken Svensson var anställd utav bolaget, då?

- Jaa - hälften kommun å hälften bolage.

- Och man behövde inte betala då för fröken Svensson?

- Patienterna? Näe, behövde dom inte. Då var ju många som ville lämna en slant, men ifrån min kurs där jag hade gått i Stockholm, så var då så inrättat då att vi fick inte ta emot så mycke som ett öre som tacksamhet för den hjälp vi gav inte. Men dom ville gärna - särskilt i Bollnäs - ville dom gärna betala. Men man bara sa ju ifrån. Kunde dom köpa en present å komma å ge en i ställe. Så man fick mycke presenter. Å då fick vi ju ta emot. - Ja så där har tiden gått.

- Det var väl ett intressant arbete också?

- Jaa, då var intressant arbete. Jag ångrar inte alls.

- Ni har fått känna tacksamhet och gjort mycket gott.

- Ja - gjort mycke gott - då känner man ju som att man har aldrig gjort så mycke som man skulle å bort ha gjort inte. Man tycker man har vela gjort mycke mer. Men man orka ju inte så mycke som helst å kanske många gånger hade man inte insikt om hur man skulle göra heller inte. Trots att man ville. Å då var ju svårt på alla möjliga vis te kunna göra precis som man ville å. Var inte säkert att då gick alla gånger.

Men d'ä roligt. Än i dag fast d'ä så många år sen, så är då dom som kommer å tackar mej för tiden då å då. Jaa - å likadant från Delsbo-tiden när jag var där - ja då var då fäll två tre år efter sen jag kom hit - så ringde ... va heter dom som sköter om platser på sjukhusen - skickar dom hit å dit för te vila. Va heter då för nåt?

- Ja, det vet inte jag heller. Men det kan vi väl hoppa över.

- Hon ringde hit från Bollnäs å fråga - då hade hon hållt på sökt mej i Bollnäs å ringt på mitt nummer i Bollnäs å inte kunna fått nå svar - för inte fanns då numret ledigt. Sen hade hon ringt te prästen å

fråga efter var jag fanns någonstans. Å då hade han tala om att jag var här i Iggesund å tala om numret för henne. Så hon ringde hit - hon hade skicka flera patienter till mej å då hade hon en som hon hade tänkt skicka till Delsbo till mej å inte fick tag på mej. Han hade lega där på sjukhuse i Bollnäs då. Å så fråga hon om inte hon fick skicka'n hit till mej. Nä inte kan jag ta emot nån här inte sa jag. När jag till å mä - jag har en sjuk syster som jag sköter, sa jag, så inte kan jag tänka dra på mej nå mer igen inte. Har ju inte rum eller nånting till'et. Då var synd dä, sa hon, för han skulle så gränslöst bra ha passa mä syster Anna där. Å ja tror syster Anna skulle ha kunna hjälpt'en så mycke sa hon. Men då var ju bra ändå att jag hitta syster, sa hon, för jag vill gärna säga ett varmt tack för tiden i Delsbo sa hon. Den tiden var jag väldigt tacksam för, sa hon, för jag visste var jag skulle skicka en del utav mina patienter, sa hon. De tyckte jag va gränslöst roligt. Då vart en uppmuntran för'en. Jaa, visst.

- Hur var det nu med dom gamla här på Iggesund som fröken Svensson mestadels skötte? Hur klarade dom sig?

- Ja dom hade de där tjuvefem kronerna i pension.

- Räckte det till då?

- Inte för alla inte. Näe - men en del räckte dä bra till. Å den här gumman som jag berätta om i går kväll - fru Lindström - hon var ju gränslöst gla. Jag har aldrig haft'et så bra som jag har'e nu, sa hon. Jag har aldrig fått pengarna å räckt till som dä gör nu när de ger mej tjuvfem kronor i månaden. Men då bodde hon fritt, så hon behövde inte betala nån hyra inte.

- Det gjorde dom kanske alla gamla, eller ...?

- Ja det var nog lite olika hur dom bodde. Då fanns inga pensionärs-hem då inte, utan dä var de där änkehemmet. De ligger där ner åt Bragårdshålle till. Lurbo hör dä väl till, mellan Lurbo å Krylbo. I alla fall så - jag har aldrig haft'e så bra jag som jag har'e nu inte sa hon. Å dä var ju fler mä henne, fast hon var en utav dom gladdaste.

Men dä fanns ju såna som hade gårdar själv å å ha klara opp dom å inte var skyldig på dom heller. Så var dä såna som bodde i smågårdar som dom bolage hade, som inte andra kunde bo i. Å dom fick nog bo för ingenting också. Så att dom klara sej ju på så sätt å vis.

- Fick dom eljest någonting utav bolaget? Några bidrag?

- Jaa dä fick dom ju. Dom hade ju - ja dom hade je, en del åtminstone hade ju nån liten pension därifrån å. Va olika va arbeten dom hade haft. Nu kan jag inte relatera dä inte, för man hörde ju dom tala om'e men man minns ju inte. Men dä fanns de som hade dä. Bra många å tror jag utav dom gamla som hade dä. Om dä var för varje kvartal eller va dä var. Å så sen så kunde de ju få lite utdelning dom som bäst behövde från olika håll annars å. Men dom kunde vara arbetsfolk å som fick dä - från majblomma å jultomten å bolage la fäll i dä också en del pengar. Å sånt där så fick jag för dä mesta dela ut. Å så tror jag, om inte jag minns fel, att dom fick nån extraslant till jularna. Då fick dom både ifrån bolage å - ja, jag tror dom fick från kommun å nå. Dom fick nån sån där liten extraslant. Å så minns jag

till jularna bruka fru Sundblad - gamla fru Sundblad, mor nu då till den här disponenten - hon bruka komma mä en korg till dom gamla där på änkehemmet, mä lite risgryn å frukt å karameller å - jag minns jag tror hon hade nån bulle å eller nånting så där. Julbulla eller nånting. Kom mä en sån där korg till dom då. Då var dom så glad åt så. Då kom hon själv å gick å dela ut så där. Så kunde dä vara nå andra utav tjänstefruarna också som kunde ringa till mej å fråga om jag hade nån särskild som dom kunde komma ihåg. Så jag kunna ge opp nå namn till dom å dom for till dom å gladde dom. Ibland skulle jag få bära ut å ibland for dom själva. Då var väl nästan roligare när dom for själva, jag hade ju så mycke annat å springa jämt så. Å dom blinda fick alltid nånting å - dä var nog bra många blinda här å då ett tag. Var väl sju stycken blinda här. Å dom bruka jag få ta hand om å åka på höstarna te Hudiksvall mä på de blindas dag. Å dä stog fru Sundblad - hon var väl förste man som stog för dä å gav mej uppgiften te åka mä dom. Likadant nu såna som inte alls - dom hade barn å familjerna å - dom kunde inte alls klara sej. Kunde vara mycke utav slarv å oförstånd å - kunde inte sköta hushållena. Dä var mycke sänt å. Å så var dä min uppgift å gå å titta i såna hem å se efter om dom behövde nå å så där. Om dom kom å begärde nå ifrån kommun. Å sen så kunde man ju få gå å titta efter.

- Se så att dom klarade barnen då också, förstås?

- Ja. Å så fick man se efter va dom hade i garderoben. Dä va ett svårt arbete. Va dom hade i garderoberna å va dom skulle behöva å så där. För en annan te bestämma dä, dä var inte roligt alla gånger. Så fick jag fara te stan mä dom å handla. Man hade ju så mycke arbete. Som många människor inte alls visste om att man hade.

- Blev ni kallad att gå till de här familjerna, eller tog ni initiativet själv?

- Nä, för dä mesta gick dä så till - ja, dom kunde komma till mej å, dä var många som kom till mej å jag fick framföra dä te kommun.

- Att dom behövde hjälp?

- Jaa. Men dom kunde ju gå själva å direkt till kommunalkontore å säga till. Å då fick jag uppgiften därifrån te gå å titta efter. Å var dä så dom kom te mej å sa till, så fick jag ju framföra dä te kommun, å då fick jag ju uppgiften dä mä te gå å titta efter. Dä kunde bli mycke tråkigheter utav sänt där å. Dom tyckte ju inte om alla gånger att man kom så där.

- Nej, jag förstår det, det kunde dom ju inte göra. Dom tyckte väl att man lade sig i.

- Fast en del var glada åt'et. Dä var så olika de där så. - På de där sätte har jag arbetat.

- Hur hade dom det i hemmen här? Var det moderniserat någonting?

- Näe, inte var de dä inte. Dä har ju blive senare år dä. Inte badrum å inte ens tvättrum. Å dä var ju dä som var utan vatten å utan slask å. Dä var dä ju inte i alla hem inte, men dä fanns ju i dom äldre bostäderna var dä så. Dom fick gå oppför trapper å - jag minns i gamla fyran, heter dä här oppe - där fanns dä ju inte nånting sänt inte. Fick gå i trapper å bära sina slaskhinker å ... jaa. De var hemskt tråkigt å komma till såna hem. Se hur dom hade dä. Så fanns

dä ju en del som fick undan för undan då lite bättre. Å såna som bodde i nyare bostäder fast inte dä var badrum på de där sätte så hade dom ju vatten å avlopp å så där i nyare bostäderna. Så dom hade ju skapligt ändå. Men alldeles sista tiden jag var här så var dä som badrum å. Dä börja ju på så där undan för undan. Nu är dä väl nästan över allt - ja inte vet jag om d'ä överallt inte som dom har badrum - dä vet jag inte. Men nog är dä bra mycke moderniserat allt.

- Ja, det förstår jag att det har blivit.

- Likadant har dom ju ordnat mä balkonger på en del ställen på gamla gårdar. Åt såna som är sjuka å människor som inte kan komma ut å så där, har dom kunna ordna mä balkongerna. Såna som bor ovanpå å dom inte kan komma ut mä dom - så dom ska kunna komma ut nån gång. D'ä ju väldigt bra gjort. D'ä bolaget dä som har ordna sånt.

- Har bolaget stått för mycket sådant där?

- Jaa, bolage har stått för mycke sånt där. Dä har ju vare bolagets nästan allting, men nu är de ju så mycke som har övergått te kommun så. Nästan allting dä, nu.

- Fröken Svensson nämnde förut att den här skolan i Stockholm var missionsförbundets. Är fröken Svensson medlem utav missionsförsamlingen?

- Näe, inte i missionsförsamlingen är jag medlem inte, men jag är mä i missionsförbundets församlingssystemförening.

- Jaha. Vad är det för någonting?

- Ja d'ä dom som har gått där blir församlingssystrar. Dom har en systerförening. Jag minns inte hur många medlemmar vi är nu, vi är bra många medlemmar nu. Å man får ju stå kvar fast man är äldre. Å nu är dä ju större utbildning å. Åtminstone för den som vill ha större utbildning. Å dä tycker ju jag ä väldigt klokt. Å de är ju inte heller nu inte å vara i sjukvårdsarbete å gå en ettårig kurs å så den där kursen inte. Dä gick inte nu inte.

- Men jag syftade närmast på någon religiös verksamhet.

- Jaa, jag tillhör pingstförsamlingen - Filadelfiaförsamlingen nu jag, här på Iggesund. Ja, dä gör jag.

- Var det den som fröken Svensson kom att tillhöra från början?

- Näe jag tillhörde missionsförbunde från början. Å dä var ju genom dä som jag kom å gå den där kursen. För dä var en predikant som var i Njutånger då när jag var hemma i Njutånger å var mä i verksamheten där - å han - han hörde ju att jag ville framåt på den där vägen, så dä var han som upplyste mej om den där kursen. Han hette Karl Nyström den där predikanten. Han är död nu. Så dä var egentligen han som jag har å tacka för att jag kom den vägen.

- Så där i hemorten fanns det en missionsförsamling?

- Ja, dä gjorde dä.

- Var den livaktig?

- Ja, då var det livaktigt, då var då, visst då. Å där oppe i Oppe-bygda som vi kalla då för, Västtjärn, där var vi ju mest ungdomar bara. Å verka ju å var väldigt livaktiga där vi förstas. Å vi hade ju ungdomarna mä oss där. Jag menar andra som inte tillhörde. Dom gick på våra möten. Vi hade mycke möten. Vi fick ett litet bönhuse där som församlingen byggde. Ja, då var väl mest folke oppe där som la i då, men då stod i församlingens namn. Fast då bönhuse är sålt nu då. Åt en som inte alls har nån sån verksamhet där inte, utan har ordna om då som bostad. Så vart då så att jag gick över jag - jag var kanske lite för livlig å villa verka för mycke jag så - så att då vart inte riktigt omtyckt i församlingen. Ska jag berätta då å? Inte vill jag gå in på då helt inte. Jag menar - genom att jag gick över till Fildelfia. Då var väl så på den där tiden - nu är då annorlunda i missionsförbunde å - men då var liksom bundet, så man skulle inte få - vi ville vara tillsammans mä alla vi, troende. Å de där gillas inte riktigt.

- Jaså - man skulle vara för sig då?

- Jaa, just då. Församlingens medlemmar bara. Jaa - å vi sträckte oss bra långt ut vi, för där oppe i bygda så fanns då både pingstvännar å baptister. Vi var ju mest mä missionare å fosterlandsstiftare å. Vi drog ihop allihopa vi tillsammans. Å de där utvecklas då så församlingen tyckte inte om'e. Men jag fick liksom skulden för de där ja. För då var väl jag som var i spetsen för då. Men jag har ju aldrig gillat de där bundna jag utan jag har villa att då skulle vara en sån där frihet jag så att alla kristna ska kunna vara tillsammans. Så att - ja då blev så till sist att jag lämna missionsförsamlingen. Jag var så lite hamma där å då sen, kom hit då te Iggesund.

- Hur var det med det religiösa här på Iggesund då?

- Ja då var baptisterna här förstas. Å så var då fosterlandsstiftelsen å kyrkan då.

- Ja, kyrka har ni ju också här.

- Ja - å så pingstvännerna verka här men då var då pingstvännerna ifrån stan, så då var inte församling här då. Men då var en grupp här. Å jag anslöt mej till den där gruppen. För jag tyckte att då var mera frihet där än hos dom andra. Fast jag går ju ändå var som helst om jag orkar å kan vara mä. Nu orkar jag inte mä så mycke inte. När jag var här å arbeta så var jag ju mycke ja. Jag bodde å då ett tag ve gamla skolan där som församlingshuse är nu. Jag var ju mycke mä då fosterlandsstiftelsen som hade verksamhet där. Jag var ju mycke mä dom där jag. Men då gick jag mä den där gruppen här å så vart då församling här.

- Var det livaktiga föreningar, dom här religiösa?

- Jaa - jag tyckte fosterlandsstiftelsen var nästan mest livaktig. Då var dom. På den där tiden åtminstone. Nu är dom ju gamla allihop å inte just nå unga har komme mä. Ja, så de ä fäll nästan inte långt ifrån utdött här.

- Jaså, är det så?

- Jaa, de är då. Då finns ju nå gamla medlemmar kvar här. Men nog är det få utav dom. Å så när dom blir gamla allihopa så orkar de ju

inte heller.

- Men kommer det inte till några nya så försvinner det väl.

- Ja å så var dä metodister här å. Ja, dä var dä, dä var en bra stor metodistförsamling, men den har också dött ut. Men baptistförsamlingen den står sej ju. Å där är dom bra mycke ungdomar. Fast de är ju mest ungdomar inom församlingsmedlemmarna. För några andra direkt utomstående, det är nog inte många dä inte. Men dom ä familjer å så har dom sina barn å så blir dom mä där. Å d'ä ju bra dä. Så dom har duktiga sångare å.

- Då på 30-talet - hur var det med kyrkligheten?

- Joodä - jag brukar gå i kyrkan ibland å å jag tyckte att dä va bra å.

- Var det många som besökte kyrkan, eller var det fler som tillhörde församlingar?

- Dä var fler som besökte kyrkan då än de är nu. D'ä inte många som besöker kyrkan nu för tiden. Men då var dä ju många som besökte den, både från ena å andra hålle. Å va som särskilt - dä var ju nästan hela tiden - dä va en pastor André som var här första åren jag var här, så jag hade ju gemenskap med honom å. Men sedan så kom dä en Runmark hit. Å de namne bekant?

- Ja, litet grand.

- Ja kan nästan förstå dä. Han har ju vare i - ja, han har vare nånstans i utlande.

- Jaha - det känner jag inte till.

- Inte? Nähä. Jaa - jag tyckte ju att han var väldigt bra. Jag arbeta väldigt bra mä honom jag. Dä vart ju ett lite tråkigt slut för honom här. Sen han kom härifrån så vart dä ju skilsmässa också mellan frun å honom. Men jag tyckte han var gränslöst bra så där - ve dödsbäddar å så. Jag kalla på honom om patienterna ville dä så kalla jag på honom å var dä så han -han gick å besökte sjuka väldigt mycke - å dä tycker jag är roligt när en präst gör dä. Var dä nu sjuka som inte jag hade fått kontakt mä, så ringde han å tala om dä för mej å ba mej gå dit till dom. Å var de så att jag hade kontakt mä nåra som - ja som jag gick hos, å dom ville få ett besök utav pastorn, då ringde jag opp honom. Så vi hade ett gott samarbete. De hade vi. Fast han reste härifrån innan jag - strax före innan jag for härifrån. Så när avskedsfesten var för mej, å den var på ålderdomshemma här, då var inte de här nya hemmet utan de var bara de gamla, hade fattigvårdsstyrelsen som dä kallas för då en avskedsfest för mej där. Å då var den här Runmark mä på dä. Då visste inte jag att han skulle sluta inte. Han höll ett sånt gott tal - mä tanke på att jag skulle lämna arbete här. Tala om hur vi hade samarbete å. Å dä var särskilt ve dödsbäddar som han ha satt värde på att jag har være här på Iggesund. Men dä tala inte han om att han skulle flytta själv inte. Å tänk straxt efter så flytta han. Jo, jag hann nog flytta innan dom flytta, jag tror dä. För jag var dit å sa adjö av dom. Till hemmet, menar jag. Han var ju gift han. Han hade fyra barn.

- Ja, det är väl mycket som har inträffat här i Iggesund sedan?

- Ja, man känner inte igen sej på nå vis här.

- Jaså, gör man inte det?

- Nää. Jag tycker man är som nästan en främling här. Ja, människor å så där, dom känner man ju - ja d'ä nätt å jämt att man känner till en del av dom å, som då som var barn när man var här å är vuxna nu, kan man ju inte känna igen inte. Men de händer att dom kommer å hälsar på mej. Å va roligt å se syster Anna säga dom. Då känner dom igen mej, se. Jaa - men d'ä sämre för mej å kunna känn igen dom. Men an-nars så där som allting som har ändrats ute i naturen å vägarna å ga-torna å. Som jag sa i går - d'ä ju så oliket sej här så man känner ju inte igen sej här. När man kommer ut så tycker man att man känner sej som en främling här efter gatorna.

- Finns det någon församlingssystem här nu?

- Näe, det gör det inte. Nää. Den sista som var här hon heta Anna Svedlund å hon höll på till hon var nära sjutti år. Då vart hon ju så sjuk å så. Ja fyllde hon sjutti år innan hon sluta - om inte hon hade fyllt så var de då strax före. Hon var här nära gånger å hälsa på oss. Å jag sa åt henne - hon jämra sej att hon var så trött, så trött - ja sluta innan du tar ihjäl dej alldeles bruka jag säga. Jag kan inte förstå blir då slut mä mä sa hon. Å hon höll på å traska å gick här å cykla å. Jag kan inte begripa att hon orka. Men när då vart slut mä henne, då hon vart sjuk, så hon var ju tvungen att sluta. Hon var nog sjuk bra länge men höll på. Hjärtat strejka på henne. Sen vart då ingen församlingssystem. Nu har jag sett i nån tidning att dom har tänkt anställa en diakonissa. Jag vet inte om de ä här på Iggesund eller om de är i Njutånger. Jag kan inte säja säkert. Men då tycks inte bli nåt utav då heller inte, för d'ä länge sen då stog i tidningarna. Men då skulle inte hon arbeta i sjukvård inte, utan hon skulle bara vara för att besöka gamla å så ha ungdomsverksamhet. Dom har ju så mycke diakonisserna nu. Tycker man att man ser i tidningar. Men då har då inte blitt nån än inte.

Dom hade sommarvistelse för barn där. Hade föreståndarinna å lekbarn som var anställd.

- Vad var det det hette, det där?

- Sagaliden. Å där fick barnen - de som hade de svårt hemma, å då kunde vara andra å som kom å ville vara, å fanns då plats så fick dom ju komma dit såna å. Om då va klena barn å så där - för te äta opp sej å så där. Fick dom komma dit, å bolage bekosta alltihopa. Då var väl nånting som var fint?

- Ja, det var ju en välgärning.

- Jaa. Å då fick jag sköta om.

- Jaså? Se ut barnen som skulle dit?

- Jaa. Ja jag fick hjälp mä te se ut dom, men jag fick anteckna, dom fick anmäla sej hos mej å jag fick anteckna dom å mana på om inte då var såna som kom å anmälde sej. Fick jag åka hem - dom som jag visste behövde, så fick jag ju åka till å - ja, mana på dom, att dom skulle söka. För då var inte alla som kom sej för att göra då. Åtminstone av föräldrarna inte. När barnen vart större, då kom dom på't själva,

så då kunde dom komma springande hela högen iblann. Jag vill till Sagaliden jag, tant Anna, sa dom. Dom kalla mej jämt för tant Anna barnen.

- Var det både små och stora barn som fick komma?

- Jaa, dä var både större å mindre. Å så hade dispensären var väl där mä majblomman - majblomman låg väl under dispensären den - dom hade hem i Hälsingmo, dit jag fick fara mä en del barn. Å så fick jag skaffa hem på lande åt en del barn. Jaa - hem som tog åt dom. Å då fick jag ju undersöka om dä va riktiga hem, om dä va bra hem. Å dä kände jag ju nästan till genom att jag har vare hemma här i socken. Så jag kände föll till nästan alla hem. Å så skulle dom till läkare å undersökas innan dom for, å dä fick jag ju också sköta om. Inte Sagalidsbarnen behövde dä inte, men där som var för dispensären, majblommans barn. Å en del utav dom som kom ut i hemmen å. Å d'ä många såna som jag träffar å som kommer å hälsar på. Å dom tyckte dä var så roligt. Jag fick följa mä dom jag då när dom for. Så fick jag fara efter dom å. De där var roliga reser dä, fast dä var ett väldigt förarbete. Å just de där klä på ...

- Kan Ni berätta hur det var ställt med postämbete där?

- Jaha. Vi hade ju visserligen två rum, men vi va många stycken - vi var ju nio. Men dom flög ur så lite unnan för unnan förtöe. Men dä hade vi som en liten - ja kalle dom'et för - liten stuga dä oppi - alldeles öppen för dä. När vi gick åtåt dä så kunde vi få ligga där en par stycken dä. Så far å jag nämns jag vi var, vi låg där vi. För vi kunde inte vare därnars heller. Vi gick å mätta å mätta vi i verkst. Å dä var jag nio å't halvt år.

- När Ni började arbeta?

- När jag börja arbeta.

- Vad fick Ni för syssels dä?

- Jag var på sågen häropps där träsliperi är - ja dä finns ju inte tilli dä heller nu, träsliperi - men där i alle fall, den platsen. Då var jag på sågen där.

- Vad fick Ni göra dä?

- Ja fick barka brökar. Detta brukar dä i en vagn som man fick åtå dä å dä hade jag mitti bro ut ända. Men så en veckor dag så kom såg-ställern - måste vill säga - å va dit "nu ska hehnan få ljåne lille ner" sa han. Så fick jag i såna sågen - den hade en större påg dä där man tillverkte plank. Jaha - jag barka, men jag hant inte bäre. Men dä var'e dä att märka, att jag gick i skolan var'nar dag å dä.

- Jaha. Så det här skulle skötas på fridagarna?

- Jaa. Så dä va - å dä va ganska jobbigt stå så på mä den där barkningen. Å jag hann inte mä. Men dä - dä jag inte hann mä dä, dä fick jag ta från brögärn å så lag dom dä på ett särskilt ställe. Så dä fick jag både springa hem å kasta i mej en liten methit så midde-